



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm  
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

**Grégoire, Pierre**

**Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.**

**VD16 VD16 G 2999**

5 de Verbis illata iniuria, seu de contumelia.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

**D**um videtur aut videtur repetunt coniugium. in aliquibus ciuitatibus, sicut quidam ex plebe cum tympanis & are resonant illos infestare, iudentes potius quam illudentes: ac coniuges sapies sibi contumeliam fieri vetus, quam lutum arbitrantur, vt aliquando inde maxima sint concitatae tragediae. Vocant hunc lutum & iniuriam, *carumari*, forsitan a Graeco verbo tracta appellatione *καρυμάρ*, nam *καρυμ* Dorice, & *αίτιος* *καρυμ* caput significat. & *αίτιος* molestiam, quia oratorum ille tinnitus & agitato sit grauis & molesta capiti. **P**ollinus **¶** & huc adferre Corybantum saltationem armatam, in insaniam, vt *καρυμάρ* sit more Corybantum insanio. Nam Corybantes, sacro vt eede debatur furore correpti, capita saltando iactabant, & Cymbala pulsabant, aliosque in similem rabiem agebant: vnde qui capita iactant & tumultuantur, Corybantes dici testatur Strabo in 10. fingitque eos in monte Ida concessisse, vbi Iouem nutriebant perpetuo tympana pulsantes, ne vagitus eius Saturno detegeretur, neve ab eo deuoraretur. Sicque meminit Ouidius 4. *Fufo*.

*Ardua iam dudum resonat tinnitibus Ida.*  
**T**utus ut infanti vagiat ore puer.  
*Pars manibus clypeos galeas pars tundit inanes:*  
*Hoc Cur et os habent, hoc Corybantes opus.*  
*Res latuit patrem, trisq; iugis, imitantia sacris*  
*Era dea comitis raucaq; terga mouent.*  
*Cymbala pro galeis, pro scutis tympana pulsant.*  
*Tibia dat Phrygiis vt dedit ante modos.*

**H**ic **¶** ludus citharicos videtur similis ei, qui dicitur apud Iulium Pollucem l. 8. *Onomasti. de iudis Symptiacis*, quo pueri testulas contritas, sinistræ manus digitis percutientes, fecandum numerum feriebant. Accedunt his tinnitibus interdum rerum turpium & foedarum suffumigationes, & aspersiones sponfarum. **¶** Quare **¶** in legibus Langobardorum, l. 1. de iniuriis mulier. l. 1. leg. Langobard. & de hac iniuria hæc lex regis Atulphi. *Peruenit ad nos, quod dam quidam ad suscipiendam sponfam cuiusdam sponsi cum parantymphis, aut trottis in ambularent, peruersos homines aquam forsidam, & stercoera super ipsam iactasse. Sed quia cognouimus, malum hoc per singula loca fieri, promouimus ne pro hac causa, scandala & homicidia surgant, si quicunque libera muliere talem rem facere iudicauerit, componat solidos nongentos, medijs regi & medijs mundualdo. Nam si homines seruis seu pertinentes sine voluntate domini sui hoc fecerint, & dominus per sacramentum se purificauerit, quod per eius consilium non fuisset factum, serui ipsi tradantur in manus de mundualdo eius, & ipse faciat de eis, quod ei placuerit, & amplius patronus non calumniatur. Quod si iurare non poterit, componat vt dictum est solidos nongentos.* **¶** Interpretes **¶** concludunt, eos qui huiusmodi caruationem faciunt, iniuriarum actione teneri, et huiusmodi sit illud fieri, *Aufser. in decis. Tho. 1. 40. Nicol. Boer. conf. 4. n. 13. Io. Faber in §. in iudicia, de iniur. Chaffan. adrb. dos enfans de plusieurs lictz, in consuet. Burg. quia improbi mores non excusant ab iniuria, arg. auth. habita, §. pen. ne fil. pro par. C. **¶** Videtur **¶** enim in contemptum sacramenti hæc licentia transisse, & hæresin sapere, quæ nuptias vt improbas & veritas reiciebat, vt auctor Philastrius Brixie. episc. l. de hæresib. ca. de nuptiarum legitimarum contemptoribus. Ex quorum numero fuit Tacianus, qui negabat a Deo probari. eod. l. b. Philastrius, in hæresib. que tempore Apostolorum fuerunt. Fuerunt & plures, qui ex professo nuptias secundas damnarunt, vt adulteria & incontinentie argumenta: & ideo recte se facturos putarunt, si ab his vel serio vel ludicris iniuriis homines deterrerent. Et eam puto fuisse irrisionis huius originem, contra tamen præceptum D. Pauli, qui secundas permittebat in domino nuptias mulier, vt soluta a lege primi viri post mortem eius, cap. penultim. & final. de secund. nupt. & nos late suo loco in secundis nuptiis copiose docuimus. Ad Roman. cap. 7. Et melius visum est nubere quam viri, vel scortari illegitimo & vago concubitu.*

De Verbis illata iniuria, seu de contumelia. Cap. 5.

- 1 *Pæne exacerbanda vbi frequentius est crimen.*
- 2 *Lingua bona & mala quam plurima.*
- 3 *Detractio vitanda.*
- 4 *Coniutium quid, & a maledicto quid differat.*
- 5 *Protestatio quando iniuriam minuit. Et 6. & mentiris, verbum, quando iniuriam irroget.*
- 7 *Iniuria verbalis expressa & tacita qua. Et num. 10.*
- 8 *Iniuria tacite verbis quando fieri dicitur.*

**9** *Maledictio Dei patris, aut matris quemodo puniatur.*  
**11** *Iniuria in magistratus lex Theoderici.*  
**12** *Iniuriarum prendendarum pro locutione lex.*  
**13** *Almum licet in scens iniuriis priuatis afficere, & biffionum lingua proccitatis puniatur. 14. & 15.*

**C**laudius **¶** iurisc. maleficiorum supplicia exacerbanda dixit. *Lani facta, id. §. fi. de pte. P. quoties nimium multis personis grassantibus, exemplo opus sit.* Quod & aliis nominibus probatum est, *l. capitalium, §. solent, & Syrraffatores, eo. iij. tit. ad leg. l. i. reper. C. l. quicumque, §. quod si fecerint, de hæresib. l. i. bou. l. i.*

**¶** Quia **¶** pæna ad emendationem potissimum constituta est hominum. *Paul. l. si pæna, 20. de pte. in P.* Porro nullum frequentius crimen est, nec nocentius detractioe & conuiuii: idcirco grauius plecti debet. *Linguam, inquit D. Iacobus, l. 3. nullus unquam hominum domare potuit, hæc a lum in quietum plena hæc veneno mortifero: nisi stænum vt equis, vt guber maculum nauis, ad eam compescendam & circumducendam imponamus.* Homines per ipsam interficiuntur, blasphemæ, periuria perficiuntur, nuptiæ, principatus, regna per ipsam subuertuntur: & in summa, vita omnis infinitorum errorum referta est. Quemadmodum, si ea bene quis vtatur & sobrie, ingentia bona perueniunt ad homines, & ea vita nostra consistit, vt ex responso *Æsopi* notat Maximus Planudes, in eius vita Græce scripta. Et Euripides in *Oreste, in princ. vers. 10.*

*ἀνάσσει γένει γλώσσει, ἀγίστην ὕβριν, dixit. id est:*  
*Incontinentem linguam habere, morbum esse longe deterrimum.*  
 Et rursum apud illum Chorus, in *Andromache, act. 3. vers. 96.*  
*κίχες αὐτῷ ἀρῆς νέξ. ἀνδρῶτος μέγα*  
*γλώσσει ἐκποκείν, τῶτο δ᾽ οἱ σὸφοί βέλτων*  
*ἔβουλα βόντων, μὴ φίλοις τείχων ἔειν.*

**I**d est:  
*Paruo ex initio hominibus non parua iniuria*  
*Lingua comparat, unde id cauent sapientes*  
*Mortales, ne quid litis amicis conficiant.*  
 Idcirco *Qui custodit os suum, custodit animam suam: qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala, Proverb. 19.*  
*Nescit vox missa reuertit, inquit Horatius, in arte poet.*

**¶** Custodite, **¶** ait Sapiens, *Sapient. 1. vos a murmuratione, qua nihil*  
*17. 9. l. 1. & a detractioe: arcite lingua.* Monet D. Iacobus c. 4. ne detrahamus alterutrum: qui enim detrahit fratri, aut qui iudicat fratrem suum, detrahit legi, & iudicat legem. Si autem iudicas legem, non es factor legis, sed index. Summaque iniquitas dicitur detractio, *c. summa iniquitas, 6. q. 1. Detractoresque, vt homicida, & eadem digni putantur pæna, c. homicidiorum, in 1. de pte. dist. 1. & peiores iis, qui prædialia bonaque aliorum diripiunt, c. deterioris, 6. q. 1. Regius Propheta ideo dicebat, se odio habere & persequi detrahentem se. reto proximo suo, *Psalm. 100. c. nimium, 23. q. 4. Salomon abominationem hominum, detractorem dixit, Proverb. 14. Sulfurones & detractores D. Paulus 2. Corinth. cap. 12. dicit Deo odibiles. Igitur moderanda fuit lingua verborum prudentium, nempe legum vi.**

*γλώσσει δὲ ἐστὶν πικρὸν ἢ θυράδα τῆ, Euripid. in Hippoly. act. 2. vers. 127.*  
*φρεσὶ ματ᾽ ἐνδρῶν ποδῶν ἐνδρῶν αὐτῶν,*  
*αὐτῶν δ᾽ ἴσ᾽ αὐτῶν πλείστα λέγουσσι.*

**I**d est:  
*Nulla fides lingue, que aliorum quidem*  
*Sensus nouit pulcre dirigere:*  
*Ipsa autem a se ipsa plurima habet mala.*

**¶** Verbis **¶** iniuria facta, Coniutium dicitur ab *Vlpiano, l. 1. §. iniuriam autem, de iniur. in P.* male dictumve, quod differt a conuiuio: conuiuium, *Festus Pompeius* dixit, quasi conuotium, vbi a vicis in quibus prius habitatum est, vel vt ait *Aldus Manutius* de orthographia fortasse ab vtroque: id est, a confusis vocibus in vicis, quia conuiuium, non nisi concitatione & conuentu quo concurrant plurius voces, dicitur: & maledictum sine his fit, *litem* apud *Labeonem, 15. §. ait prator, cum §. §. q. eo. §. iniuria autem, eo. a. ad Instima.* Vt si quis obicitur contendendo homicidium, dicitur scilicet homicidam, *l. si non conuiuiis, §. C. eo. si delatorem, l. 3. C. eod. si debitorem nõ debitorem appellauerit, d. litem apud Labeonem §. si quis non debitorem: si liberum liberamve, seruum ancillamve iniurie causa vocauerit, *l. qui liberus, 9. & l. si quidem, 10. C. eod. Qui turpibus quoque verbis vitur, non tentat pudicitiam quide, sed iniuriatū tenetur, d. litem apud Labeonem, §. qui turpis, eod. P. **¶** Si **¶** quis dicat alicui, tu mentiris: quamuis pudorem suū purgâdo id dicens vtcauq; ferendus sit, *l. que omnia, 25. §. 1. de pro-***

Dum

curat in P. l. qui quis, §. C. de postu. an. in illis verb. ultra quam licitum possit vitari. Et Perla existimat turpissimum mentiri, & etri alieno subici, vt ait Herodotus in 1. §. Si tamen quis adiecerit falao honore, vel bona venia tu mentiris, existimant verba iniuriam non habere: contrarium autem, si sequantur verba tu mentiris, saluo tuo honore, fac. de Bellou. in praxi crimi. rubr. de iniur. nu. 14. Dynu. an l. si quis extraneus, per illam l. & ibi Bart. nu. 27. de acq. here. Bart. in d. l. que omnia, §. 1. de procur. P. Quia protestatio non valet contraria actui cui adicitur. Notatu dignum autem est, quod si quis obiciat crimina vel iniurias habentia, cum protestatione quod non animo iniuriandi, sed tuendi ius suum, iniuriam agi non posse, vt notat Speculator, in tit. de aduocato, §. 3. Proinde nec verba iniuriosa a iudice prolata sine causa cognitione. habent iniuriam, nec infamant, l. verbum, 17. ex quib. cas. infra, §. C. lib. 2. tit. 12. Neque cum quis excipit contra testes, obiciendo crimina, cum protestatione non se animo iniuriandi exceptiones proponere, vt notant Bald. Paul. Castrenf. Guillel. de Cune. Angelus, Salyc. in omnes in l. fin. quod quis iur. P. & rursus Paul. Cast. l. 3. de lib. & posth. P. Quamuis Alexander, Iafon, & Panormit. Alex. & Iafon in d. l. fin. quod quis iur. Pano. in c. cum tu, de sentent. & re iudic. dicant non posse inde excusari iniurias, si falso proponantur, nec probentur: quia protestatio actui contraria, cui adicitur, non prodest, c. cum Martinus, de constitutio. & ibi Felin. Bart. & alii in l. non solum, §. morte, de oper. no. num. 2. Egoque probare hanc sententiam, ne calumniandi detur occasio, arg. l. conuenire, de pati. Neque enim id defendi potest ex illa regula, quod iuris executio non habet iniuriam, l. iniuriarum §. 1. de iniur. l. nullus, de reg. iur. aut quod in suo liceat edificare vel agere, cum damno alterius, l. Proculus, de dam. inf. P. Nam hic iuris non est executio, sed peruersio, quod calumnias inhibet: nec in suo quis facit, cum alienam inficit famam. Proinde si iudicarem, monerem patronos & litigantes, ne que probare non possent, obicerent: alioquin si infamia crimina temere proponerentur, nec probarentur, impunita non reliquerem, vel saltem eradi exactis in iudicio factis, vel libellis propositis, incidi vel cancellari dicta scriptaque publice iuberem. Verum hec questio longiorem cum habeat tractationem, videbis eam aliter distinctam latius a Nicolao Boerio, consi. 4. num. 23. 34. 35. 37. Progreddior, ¶ inter iniurias verbales expressa alia, alia tacita: expressa, vt si quis latronem dicat, homicidam, &c. quando- cunque de aliquo, vel in aliquem iniuriandi animo dicitur, quod boni mores improbant, quod bonam famam minuere potest: vt verum sit etiam iniuriam fieri, si cui obiciatur extra iudicium crimen quod vere commiserit, Luc. de Pen. in l. errat, de cast. pecul. lib. 12. C. vers. nono queritur, & versio. decimo queritur, text. in l. 1. de famo. libell. C. Nam inspicitur animus, qui diffamandi est proximus, non autem habet reipublic. vtilitatis scopum, vt puniatur: qua ratione licet tantum nocentes infamare, Leum qui nocentem, de iniur. P. l. ista vniueris ad l. Aquil. Alioquin iubet Salomon Prover. c. 25. Quae viderunt oculi tui, ne proferas in iurgio cito, ne postea emendare non possis, cum de honestate ueris amicum tuum. Neque peccata proximi sunt propalandate mere publice, c. si peccaueris, 2. q. 1. c. Matthei, c. 18. Quin nec obici sine iniuria potest ei quae caste viuus, & nupta nunc, quod sit meretrix: etsi alias talis fuerit cum eo. qu. m. duxit. Matrimonium enim abolet talem turpitudine, ea tanta qui filii sint legi. Imperialis, de nupt. C. l. si uxor, §. plare, §. §. de adult. P. Contra tamen, immunitus est, si cum eo non nupiat, qui meretricem vocat: quia non aboletur vilitas, sed suspenditur, l. palam, §. 1. de rit. nupt. Et ita tenet ex lege Langobarda Lucas de Penna in d. l. errat, versio. septimo queritur. Putarem ego tamen, in nupta nunc & casta, obiectum crimen simpli- citer meretricis, turbare matrimonium: & ideo iniuriam puni- endam, l. fin. de furt. C. Tacite ¶ iniuria fieri dicitur, veluti si quis dicat, ego ille non sum qui furtum feci, idem de Penna in d. l. errat, versio. postquam autem, & in summa de dolo. Si per ironiam quis deformem pulcrum dixit, vel timidum Achill. m. Maledi- ctiones granes etiam censentur iniuriae, & maledi. i. regnum Dei non possidebunt, 1. ad Corin. 6. ¶ Sed ¶ eo grauior iniuria, quo is qui maledicitur maior est: & seuerior ideo pena Et maledicens nomini Domini, lapidabatur ex precepto Dei, Lem. 24. ¶ Et ¶ qui maledixerit, Exo. 21. c. ceterum, 86. dist. patri vel matri, morte moriatur. In legibus Langobardorum in lib. 1. leg. Langobar. tit. de conuictis, rex Rhotarij statuit, Si quis alium argam, id est, cucur- bitam seu cuculum, per furorē clamauerit, & negare non potuerit, & dixerit quod per furorē dixisset, tunc iuratus uicat, quod cum

argam non cognouisset, & postea componat pro ipso iniurioso verbo, s. l. d. 12. Et si perfererit, & dixerit se posse probare, per iugnam eum conuincat, si potuerit: aut componat vt supra. In lege Salica in l. Sal. tit. 33. de conuictis, §. 2. Qui alium fa. latorē, vel mulierē meretricem appellauerit, 600. denarius, qui faciunt 15. solidi culpabilis est. Et qui conuincatur vel vulpeculam conclamauerit, 120. den. qui faciunt solid. 3. si leporem, §. 4. eod. 240. denar. qui faciunt solid. 6. Si delatorem, §. 6. eod. 600. denar. id est, 15. solidi. Si quis autem, §. 5. eod. exprobrauerit, quod scitum iactasset, & fuga lapsus esset, nec probaret, 600. denar. qui faciunt sol. 15. ¶ De ¶ iniuriis in magistratum dictis, sic statuit Theodericus rex Gotthorum, Cassiod. l. 1. uaria. e. 1. 27. a Theoder. Specioso scripta. Sed ne forsitan magnificos viros loquacitas popularis offendas, presumptionis huius habenda discretio est. Teneatur ad cul- pam quisquis transenti reuerend. sismo senatori iniuriam si fuerit, si male optauit, cum bene loqui debuit. Et rursus idem d. lib. 1. 4. §. 31. Edictali programmate desinimus, vt si atroces iniuriae in quem- pi. am senatorum vox iniuriosa praesumserit, non uersi se a patore vbi au- diendum, vt pro qualitate facti descripta recipiat, promulgatum sine sententiam. ¶ Solon ¶ prohibuit etiam, Plut. in vit. Solon. in de- functos conuicia conici: nam & plum est, sacros ducere qui e- vita decesserunt, & iustum iis qui esse defuerunt abstinere, & ci- uile iniuriarum aliquando modum statuerent, nec in infinitum progredi sinere. In viuum autem, si quis sacris in locis, vel in iudicio, vel apud magistratus, aut cum spectaculo certaminum vi- feret, maledictis esse inuocatus, is priuatum tres drachmas, & ar- rio alias duas soluere iussit. ¶ Publius ¶ Mutius, auctore Cicero, ¶ ne, 2. ad Herennium, mimum, qui Lucium Accium poetam in scena nominauerat, cum nihil aliud defenderet, quam licere eum nominare, cuius nomine scripta dentur in vulgus, hoc ipso condemnauit, habita ratione videlicet personae, temporis, ac lo- ci conditione: quae a mimo, & de scena, & in conspectu populi Romani totius dum res non seria, sed ludicra agitur, quenquam exiguum virum nomine compellere non paritunt. Nam et si plures in instrumentis legi (sua nomina moleste ferunt, quanto magis a mimo pronuntia? ¶ Quamquam ¶ Theodericus Got. ¶ thorum rex, Specioso scribens apud Cassiodoram. ¶ Mox gra- ues in spectaculis, inquit, quis requirat. Ad circum ne sciunt commu- re Catones. Quicquid vbi gaudenti populo dicitur, iniuria non puta- tur, locus est qui defendi: excessum Cassio. lib. 1. e. §. sol. uaria. 1. §. 27. Theode. Specioso. Ego tamen multum exprestum iniuriae causa, vel quod ad iniuriam contorqueri possit, abire non sinerem. Si enim priuatum maledicere, vt irridere quemquam non licet, multo magis nec publice: vix enim de aliquo semel concepta o- pinio, a vulgo deponitur, & in fabulam alioquin bonus facile transiit. Eupolis poeta merito putatur in mari submersus ab iis, contra quos fabulam Baptas scriperat & exercuerat, vt scribit Platonius in fragmentis de differentiis Comædiarum, quae ex- stant inter veterum comicorum sententias. Supra etatem Amilii Probi & antiquitus, apud Spartanos non licebat aut comæ- dias aut tragædias audire vel serio, vel ioco, quae contraria legi- bus loquerentur, vt auctor Plutarchus in apo. lib. 7. ¶ Augustus Caesar, ¶ Pyladem histionem vrbe arque Italia submouit, quod ¶ spectatorem, a quo exhibilabatur, demonstrat fletu digito, conspi- ciumque fecisset. Suetos in Augusto, c. 45.

De iniuriis, Scripto factis. Cap. 6.

1 Iniuria scripto facta grauior quare.  
2 Libellos famosos facientes, & habentes vt puniendi, 3. §. seq. 4. §. 6. 7. 8.

Iniuria, ¶ quae literis commendatur, maior iudicanda est, vt i- pote quae & consulo facta sit, & quae diutius perseneret in conspectu hominum. Vocis facile obliuiscimur, at litera scripta manet, & per manus plurimorum longe lateque vagatur, & tan- dia subsistit dedecus, quâdiu memoria remanet, nihilq; decetabi- lilius est dedecore, vt ait Cicero 3. Philippi. Qui & alibi, idem i. Tusculan. de decus maius malum esse dicit, quam dolorem. Dolo- rem, inquit, existimo maximum malorum omnium: esiamne maius quam dedecus non audeo id quidem dicere. Et me pudet tam cito de- sententia esse dieictum. ¶ Quamobrem ¶ qui libellum, carmen, aut historiam ad allicium infamiam scripserit, composuerit, edi- derit, dolove malo fecerit, quod quid eorum fieret, iniuriarum nomine tenetur, §. iniuriam, de iniur. apud Inst. Fitque economi- ne reus condemnatus, intestabilis, l. lex Cornelia, §. 5. si quis li- bellum, & l. quod senatorum consilium, eod. tit. id est, ob carmen famo- sum condemnatus, neque testis esse potest, nec testamentum con-